

UCHWAŁA NR X/86/11
RADY GMINY NAREWKA

z dnia 28 grudnia 2011 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Aktywności Lokalnej w Gminie Narewka na lata
2011-2014.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113 poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 146, poz. 1055, Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230, Nr 106, poz. 675, z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 217, poz. 1281/ uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Aktywności Lokalnej Gminy Narewka na lata 2011-2014 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Mieczysław Gryc

**Załącznik
do Uchwały Nr X/86/11
Rady Gminy Narewka
z dnia 28 grudnia 2011r.**

**PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
W GMINIE NAREWKA
na lata 2011-2014**

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	4
2. Uzasadnienie realizacji programu	5
3. Obszar działania programu.....	6
4. Zasoby	6
4.1. Zasoby naturalne	6
4.2. Zasoby społeczno-kulturalne.....	7
4.3. Zasoby turystyczne gminy.....	9
4.4. Zasoby gospodarczej	9
5. Diagnoza problemu integracji społecznej w Gminie Narewka.....	10
5.1. Wyniki badania ankietowego	13
6. Analiza i ocena problemów niezbędnych do uzyskania założonych celów....	20
7. Cel główny, cele szczegółowe programu w odniesieniu do innych dokumentów lokalnych, regionalnych i krajowych	22
8. Harmonogram przewidzianych zadań do realizacji programu z podziałem na poszczególne kategorie wydatków oraz źródła finansowania	24
9. Monitoring i wskaźniki monitorowania	26

1. Wstęp

Gminny Program Aktywności Lokalnej jest dokumentem wypracowanym przy realizacji projektu systemowego "Decydujmy Razem" - wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz podejmowaniu decyzji publicznych realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Do realizacji projektu zaproszono chętnych i zaangażowanych do wspólnego działania mieszkańców naszej Gminy i utworzono zespół ds. Integracji Społecznej. Głównym zadaniem Zespołu było wypracowanie w trakcie spotkań roboczych zaprojektowanie i współtworzenie działań dotyczących programu wybranej polityki publicznej. Spotkania odbywały się w siedzibie Urzędu Gminy Narewka.

Skład zespołu pracującego nad powstaniem programu:

1. Bielska Anna
2. Bołtryk Wioletta
3. Chmara Marek
4. Cieluszecki Jan
5. Gorustowicz Agnieszka
6. Ignatowicz Irena
7. Kabac Wiktor
8. Kajdewicz Krzysztof
9. Karolczuk Emilia
10. Krasnopolski Mirosław
11. Krawczyk Małgorzata
12. Lewsza Maria
13. Łomaszkiewicz Kinga
14. Potoniec Elżbieta
15. Rejent Helena
16. Rowiński Jerzy
17. Sawicka Olga
18. Siemieniaka Krystyna
19. Stulgis Anna
20. Szymaniuk Jerzy
21. Trusiewicz Kamil
22. Wierzchowska Halina
23. Żłobin Monika

Program Aktywności Lokalnej wyznacza kierunki działań mających na celu poprawę sytuacji w tym zakresie i określa mechanizmy wzmacniające efektywność zmian oraz wskazuje na problemy związane z funkcjonowaniem społeczności lokalnych i grup społecznych. Odpowiada także na potrzebę integracji mieszkańców w środowisku lokalnym.

Przyjęte w Programie Aktywności Lokalnej koncepcje są zgodne z założeniami zawartymi w ogólnopolskich i lokalnych dokumentach strategicznych, takich jak:

1. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015
2. Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski
3. Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 - 2013
4. Narodowa Strategia Rozwoju na lata 2007 – 2013
5. Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013
6. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007 - 2013
7. Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007 – 2013
8. Ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku.
9. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.
10. Strategia Rozwoju Gminy na lata 2000-2015
11. Program Rozwoju Lokalnego na lata 2004-2013
12. Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2011

Program Aktywności Lokalnej zakłada wspólne działania samorządu, lokalnych liderów oraz społeczności na rzecz uaktywnienia i pobudzenia potencjału mieszkańców gminy, a także włączanie ich w życie społeczne. Przedsięwzięcia w tym zakresie będą ukierunkowane na integrację społeczną, zachęcanie mieszkańców do udziału w lokalnych inicjatywach, promowanie działań wolontarystycznych, budowanie pozytywnych związków między mieszkańcami.

W dokumencie tym zakłada się realizację działań służących rozwojowi społeczno - gospodarczemu, a co za tym idzie podniesienie poziomu i jakości życia obywateli.

2. Uzasadnienie realizacji programu

Program Aktywności Lokalnej jest narzędziem wspierającym rozwój aktywnej integracji społecznej w ramach realizacji projektu pn. "Decydujemy Razem. Wzmocnienie mechanizmów partycypacyjnych w kreowaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz podejmowaniu decyzji publicznych" realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V "Dobre rządzenie" Działanie 5.3. Liderem w jego realizacji jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, partnerami zaś m.in. Stowarzyszenie CAL, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska i Fundacja Fundusz Współpracy.

Projekt koncentruje się na wypracowaniu i upowszechnieniu mechanizmów, dzięki którym administracja publiczna na szczeblu lokalnym, będzie skuteczniej współpracować z lokalną społecznością przy tworzeniu i wdrażaniu polityk w wybranym obszarze: integracji społecznej ze szczególną rolą animatora społecznego.

Program Aktywności Lokalnej w Gminie Narewka służy realizacji działań na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej, poprzez integrację i mobilizację do podejmowania działań na rzecz rozwoju Gminy Narewka oraz wspólnego dobra wszystkich jej mieszkańców.

3. Obszar działania programu

Program aktywności lokalnej będzie realizowany w miejscowościach na terenie Gminy Narewka, która położona jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego.

Od wschodu granica państwa oddziela ją od Republiki Białorusi. Od południa Gmina Narewka graniczy z gminą Białowieża, od południowego zachodu - z gminą Hajnówka, od zachodu - z gminą Narew, a od północy - z gminą Michałowo. W północnej części gminy znajduje się Zbiornik Wodny „Siemianówka”, o powierzchni 3250 ha, który jest zaliczany do jednego z największych sztucznych akwenów w kraju. Stanowi on dużą atrakcję dla mieszkańców i turystów zarówno wędkarzy jak i osób uprawiających sporty wodne.

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 33948 ha (339 km²). W skład jej wchodzi 23 sołectwa, w tym 42 miejscowości.

Gminę zamieszkuje 3953 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, z czego 1976 osób to mężczyźni, a 1977 osób to kobiety. Najlicniejszą grupę stanowi ludność w przedziale wiekowym 31 – 65 lat (1787 osób). Drugą co do wielkości grupą są emeryci i renciści – 874 mieszkańców. Osoby w wieku 18 – 30 lat to zaledwie 774 mieszkańców, z czego większość mieszka poza obszarem Gminy Narewka, głównie w większych aglomeracjach. Skutkiem tego jest niewielki przyrost naturalny. Mieszkańcy Gminy do 5 roku życia to 173 osoby. Wiek szkolny (6 – 17 lat) obejmuje 345 mieszkańców. Liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy to 280 (w tym 27 dzieci uczęszczających do Klubów Przedszkolaka).

W strukturze powierzchni dominują lasy, stanowiące 59,2%, należące głównie do Nadleśnictwa Browsk, następnie użytki rolne (23,3%), tereny chronione (11,8%), wody (2,0%), drogi i koleje (1,9%) oraz nieużytki (1,4%).

4. Zasoby

Gmina Narewka posiada wiele cennych zasobów naturalnych, społeczno-kulturowych, turystycznych oraz gospodarczych. Stanowią one o jej potencjale rozwojowym. Ich umiejętne wykorzystywanie przyczyni się do rozwoju przyjaznej i aktywnej gminy.

4.1. Zasoby naturalne

Położenie przyrodnicze Gminy Narewka jest jej największym atutem. Obszar gminy w 67,1% powierzchni ogólnej pokrywają lasy i tereny zadrzewione. z czego 33632,9 ha jest prawnie chroniona. Teren chroniony Puszczy Białowieskiej oraz liczne rezerваты przyrody zapewniają ochronę szczególnie cennych przyrodniczo fragmentów lasu. Wśród zwierząt najczęściej występujących na obszarze gminy są sarny, lisy, dziki, wilki, kuny, zające i żubry.

Przez teren gminy przepływają dwie rzeki: Narew i Narewka, a północną jej część zajmuje Zbiornik Wodny „Siemianówka” – jeden z największych sztucznych zbiorników wodnych w Polsce. Występujące tu licznie rzadkie gatunki ptactwa wodno – błotnego przyciągają wielu ornitologów i miłośników przyrody. Akwen stanowi także doskonałe miejsce do aktywnego wypoczynku dla pasjonatów sportów wodnych oraz wędkarzy.

Gospodarczo cennym zasobem gminy są pokłady kopalin, które są głównie wykorzystywane do produkcji ceramiki budowlanej (cegły, bloczki).

Bogactwo fauny i flory przyczynia się do rozpowszechniania idei ekorozwoju oraz kształtowania postaw proekologicznych. Placówką edukacyjną zajmującą się tego typu przedsięwzięciami jest Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Siemianówce. Jego celem jest

pogłębianie wiedzy z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Oferuje zajęcia edukacyjne, konferencje i szkolenia. Instytucją o podobnym profilu działalności jest Izba Przyrodniczo – Leśna w Gruszkach oraz powstający tam Ośrodek Edukacji Leśnej.

Bioróżnorodność tych terenów stanowi cenny zasób gminy. Określa jej charakter oraz ukierunkowuje jej dalszy rozwój jako gminy turystycznej.

4.2. Zasoby społeczno-kulturalne

Gmina Narewka niewątpliwie należy do jednej z gmin, usytuowanych na obszarze wschodniego pogranicza wielokulturowego. Historyczne doświadczenia, bliskość granicy z Republiką Białoruś i obecność mniejszości narodowych, religijnych i etnicznych, sprawia, że obszar gminy należy do fascynujących regionów. Zamieszkują tu przedstawiciele głównie wyznawców prawosławia oraz katolicyzmu. Świadczy o tym nie tylko specyficzna architektura, zabytkowe cerkwie, kościoły, przydrożne krzyże i cmentarze jak również specyficzny język i gwara, która funkcjonuje w codziennych relacjach pomiędzy mieszkańcami.

Różnorodność etniczno-wyznaniowa jest w dużej mierze dziedzictwem przeszłości, która bez wątpienia zaznacza się w życiu mieszkańców Gminy Narewka. Miejscowa ludność kultywuje swoją tradycję poprzez docenianie tego, co najbardziej wartościowe na jej terenie nieskazitelna przyroda, jej walory oraz dziedzictwo kulturowe i społeczne.

Działalnością kulturalną w gminie zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Narewce. Instytucja ta ma na celu prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców gminy. Do podstawowych zadań należy: organizowanie zbiorowego i indywidualnego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych i kształtowanie aktywności społecznej, promocja kultury oraz tworzenie warunków do rozwoju folkloru, rękodzieła ludowego i artystycznego. Przy GOKu funkcjonuje także Samorządowa Biblioteka Publiczna, której filie znajdują się w Lewkowie Starym i Siemianówce.

Podtrzymując lokalną tożsamość w Gminie Narewka organizuje się wiele imprez plenerowych, które są elementami integracji młodego, jaki i starszego pokolenia, m.in. należą do nich: Noc Kupały w Narewce, Festyn Ludowy w Siemianówce, Festyn Ludowy i Święto Ceramików w Lewkowie oraz cykliczne imprezy na Starym Dworze. Prócz tego odbywają się także zawody sportowe (np. Turniej Sołectw), spotkania integracyjne na świeżym powietrzu (np. Lato pod Dębami).

Miejszem spotkań i integracji młodzieży oraz dorosłych są świetlice wiejskie. Oferując szeroki program zajęć aktywnie działają Świetlica Środowiskowa w Narewce, „Promyk Dnia” w Lewkowie Starym (zajmuje się m.in. wyrobem rękodzieła z gliny znanym już w całym kraju) a także mieszcząca się w Zespole Szkół Świetlica Socjoterapeutyczna.

Swoją siedzibę w GOKu ma Zarząd Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Narewce. Działa aktywnie i prężnie organizując życie kulturalne oraz czas wolny mieszkańcom gminy w starszym wieku.

W zasobach społeczno-kulturowych gmina posiada także Galerię im. Tamary Sołoniewicz, jest to miejsce wystaw malarskich, prac plenerowych, miejsce lekcji historii i etnografii, siedziba folklorystycznego zespołu "Narewczanki" oraz Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Narewowskiej, którego celem jest rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw, idei, sprzyjających rozwojowi i promocji Ziemi Narewowskiej. Wspiera działania na rzecz tej ziemi, kultywując bogate tradycje, różnorodność etniczną i wyznaniową. Popiera inicjatywy

społeczne, zmierzające do wzbogacania możliwości edukacji i wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych.

W przekazywaniu tradycji regionalnej ważną rolę odgrywają działające na terenie gminy dwa zespoły folklorystyczne: „Narewczanki” oraz „Cegiełki” wielokrotni laureaci różnych konkursów. Repertuar oparty na pieśniach białoruskich oraz kultywowanie dawnych obrzędów mają na celu upowszechnienie i zachowanie tradycji oraz historii ludności zamieszkującej te strony oraz wychowanie młodego pokolenia, w taki sposób, aby nie dopuścić do zaprzepaszczenia dziedzictwa kulturalnego regionu.

Zadania oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze w gminie realizuje Zespół Szkół w Narewce. Placówka ta zapewnia możliwość kształcenia na każdym poziomie poczynając od dwóch klubów przedszkolaka do szkoły podstawowej aż po gimnazjum. Szkoła oferuje wysoki standard kształcenia, m. in. poprzez rozwój zainteresowań uczniów we wszelkiego rodzaju kółkach pozalekcyjnych, naukę języków obcych oraz możliwość skorzystania z dobrze wyposażonej sali informatycznej ze stałym dostępem do Internetu.

Do zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Narewka odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, którego głównym celem jest praca z najbardziej potrzebującymi mieszkańcami gminy. Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej i pracy socjalnej.

Ośrodek ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać samodzielnie. Zadaniem Ośrodka jest wspieranie osób z problemami materialno-bytowymi poprzez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Jej program określa działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. Program zakłada również kształtowanie lokalnej polityki przeciwdziałania problemom alkoholowym, tworzenie skutecznych barier ograniczających występowanie negatywnych zjawisk, związanych z nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych. Zajmuje się także zjawiskiem przemocy domowej, przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży oraz innym zjawiskom patologicznym.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają funkcjonariusze z Posterunku Policji w Narewce strzegąc bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz utrzymując porządek publiczny. Ochroną granicy państwa oraz kontrolą ruchu granicznego zajmują się funkcjonariusze Placówki Straży Granicznej. Oprócz tego na terenie gminy działają 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, mieszczące się w miejscowościach: Narewka, Lewkowo Stare, Siemianówka, Olchówka. Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej opiera się na pracy społecznej jej członków. Wykonują zadania w zakresie ochrony przeciwpożarowej, wspierają różnorodne formy pracy kulturalno-oświatowej oraz rozwijają działalność sportową młodzieży na terenie gminy.

Na terenie gminy funkcjonują dwa Kluby Sportowe LZS w skład których wchodzi trzy drużyny: dwie młodzieżowe i seniorska – w sumie 57 zawodników. Prowadzone zajęcia z dziećmi zapewniają opiekę, realizację swoich pasji, odciągają od siedzącego trybu życia i budują pozytywne relacje społeczne. Natomiast dla grupy seniorskiej zapewniają aktywne spędzenie wolnego czasu.

4.3. Zasoby turystyczne gminy

Nadpuszczańskie położenie, Zbiornik Wodny „Siemianówka”, niczym nie skażone środowisko, mili, otwarci na innych ludzie to nasze największe atuty. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe ukierunkowują nasze działania na rozwój turystyczny gminy, jako główne źródło dochodu jej mieszkańców. Dlatego też staramy się rozwijać infrastrukturę turystyczną wzbogacając ją o nowe obiekty.

W 2009 r. wybudowaliśmy nowe boisko wraz z zapleczem sanitarnych w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012”. Obiekt ten jest często wykorzystywany zarówno przez młodzież w ramach dodatkowych zajęć sportowych, jak też przez pozostałych mieszkańców gminy chcących aktywnie spędzić wolny czas.

Największym i najczęściej wykorzystywanym obiektem turystycznym jest Ośrodek Turystyczny – Rekreacyjny i Kulturalny na Starym Dworze nad Zbiornikiem Wodnym „Siemianówka”. Powstały w 2010 r. Ośrodek składa się z 2 boisk do tenisa i badmintonu, 6 wiat ogniskowych 2 budynków sanitarnych, plaży, amfiteatru, placu zabaw dla dzieci, pola campingowego i pod caravaning, parkingu dla samochodów osobowych oraz autobusów. Całość obiektu jest objęta monitoringiem. Uzupełnieniem infrastruktury są też dwa pływające pomosty, zbudowana w 2011r. ścianka wspinaczkowa oraz prywatna wypożyczalnia sprzętu do uprawiania sportów wodnych. Ośrodek stał się doskonałym miejscem do letniego wypoczynku. Szacuje się, że w sezonie letnim korzystało z niego kilka tysięcy osób tygodniowo.

Wymieniając infrastrukturę turystyczną należy także wspomnieć o sieci szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, których łączna długość wynosi ponad 200 km. Stanowią one doskonale zaplecze do zwiedzania najciekawszych i najdalszych miejsc na terenie gminy. Przemierzając je możemy podziwiać zarówno piękno Puszczy Białowieskiej oraz rozlewiska Zbiornika Wodnego „Siemianówka”.

Uzupełnieniem zaplecza turystycznego są kwatery agroturystyczne, których na terenie gminy powstało około 40. Większość z nich jest zrzeszona w niedawno powstałym Stowarzyszeniu Agroturystycznym Puszcza Białowieska. Jego działania skupiają się głównie na podniesieniu standardu usług świadczonych turystom, pomocy w tworzeniu nowych kwater oraz promocji całej gminy. Funkcjonujące kwatery agroturystycznych zapewniają turystom miejsca noclegowe, wyżywienie, a niektóre z nich organizują aktywne spędzenie wolnego czasu (przejażdżki konne, rowerowe, spływy kajakowe rzeką Narewka itp).

Ciągły napływ turystów, duże zainteresowanie wśród nich tym regionem Polski oraz zwiększenie zainteresowania nowymi formami aktywnego wypoczynku wymusza na nas podejmowanie nowych działań na rzecz podniesienia atrakcyjności oferty turystycznej. Obecnie budowana jest stacja kajakowa w miejscowości Narewka przy której zostanie utworzone biuro informacji turystycznej po przekształceniu Gminnego Centrum Informacji. Do tej pory jego działania koncentrowały się na przekazywaniu informacji o atrakcjach turystycznych, bądź też o kwaterach agroturystycznych działających na jej terenie. Zakładamy, że nowopowstałe biuro informacji zajmie się koordynacją ruchu turystycznego na terenie gminy, zapewni rzetelną i kompletną informację dla turysty oraz ją wypromuje. Będzie to możliwe tylko dzięki ścisłej współpracy pomiędzy biurem, a podmiotami świadczącymi usługi w zakresie turystyki.

4.4. Zasoby gospodarcze

Warunki komunikacyjne na terenie gminy są dość dobre. Przez jej teren przebiegają drogi wojewódzkie – droga wojewódzka nr 687 o przebiegu – Juszkowy Gród – Bondary – Narewka – Nowosady o długości 23,6 km, powiatowe o długości 77 km, w tym 53 km dróg

utwardzonych oraz gminne o długości 61,5 km, w tym 4,8 km dróg utwardzonych. Przez teren gminy Narewka przebiega jednotorowa linia kolejowa relacji Siedlce - Czeremcha - Siemianówka – granica Państwa a także tor „szeroki” Świsłocz- Siemianówka-Chryzanów, którym przewożone są zza granicy wschodniej towary.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Lewkowie. Istniejące źródło zasilania w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej. Pracując w układzie dwustronnego zasilania zapewnia duży stopień bezpieczeństwa energetycznego.

Na terenie Gminy znajdują się 4 komunalne ujęcia wody oraz 3 oczyszczalnie ścieków. Sieć wodociągowa ma długość 111,10 km, zaś sieć kanalizacyjna 49,29 km. Ponadto na jej obszarze znajduje się 36 przydomowych oczyszczalni ścieków, których liczba ciągle wzrasta. Gospodarka odpadami prowadzona jest częściowo we własnym zakresie, gdyż na terenie funkcjonuje gminne składowisko odpadów. Ponadto gospodarką odpadami zajmują się firmy spoza gminy w ramach podpisanych umów z odbiorcami indywidualnymi. Infrastrukturę techniczną ochrony środowiska można ocenić na zadowalającą.

Położenie Gminy tuż przy granicy państwa (graniczy z Republiką Białoruś) jest korzystne pod względem inwestycyjnym. Ograniczeniem, jeśli chodzi o rodzaj podejmowanych inwestycji, jest sąsiedztwo z obszarami chronionymi Puszczy Białowieskiej. Na obszarze Gminy znajdują się m.in. takie przedsiębiorstwa jak: Operator Logistyczny Paliw Płynnych Baza Paliw nr 15 Narewka, Terminal Integro Sp. z o.o., Terminal Planta Sp. z o.o., Naftan Sp. z o.o., Krex Sp. z o.o., Aida Sp. z o.o., Cyklon, Krypton Sp. z o.o., Ceramika Budowlana Lewkowo Sp. z o.o., Pronar Sp. z o.o.

Walory przyrodnicze w połączeniu z dobrą infrastrukturą techniczną tworzą sprzyjające warunki do osadnictwa. Osiedlają się tu na stałe zwłaszcza osoby starsze. Dzięki temu następuje rozwój budownictwa mieszkaniowego. Poza tym ciągle przybywa zabudowy letniskowej. Ten rodzaj wypoczynku preferują mieszkańcy dużych aglomeracji miejskich.

5. Diagnoza problemu integracji społecznej w Gminie Narewka

Podczas pierwszych warsztatów w ramach programu "Decydujmy Razem" uczestnicy spotkania sporządzili analizę SWOT społecznych aspektów gminy Narewka (Tab.1).

Tabela 1. Analiza SWOT gminy Narewka pod względem społecznym

Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - szkolnictwo podstawowe, - dobrze działające świetlice wiejskie, - różnorodność kulturowa, - pozyskiwanie funduszy inwestycyjnych, - liczne organizacje pozarządowe, - wspieranie inicjatyw przez samorząd, - zurbanizowana gmina, - zadowalający stan bezpieczeństwa publicznego (duże zaangażowanie straży granicznej), - 2 kluby sportowe, - wspieranie profesjonalnej działalności artystycznej przez gminę - dobrze rozwinięta baza turystyczno-rekreacyjna, - korzystne położenie gminy (atrakcyjne warunki 	<ul style="list-style-type: none"> - słabe przekazywanie tradycji regionalnych (z pokolenia na pokolenie), - brak promocji gminy (w mediach, mała ilość plakatów informacyjnych w sołectwach), - słaba promocja i zaangażowanie galerii (niewiele informacji o wystawach organizowanych w galerii i mieszkańcach zajmujących się rękodziełem), - migracje ludzi młodych i wykształconych do miast, - mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży (brak siłowni, fitness, spotkań tematycznych), - brak spotkań integrujących pokolenia,

<p>krajobrazowo – przyrodnicze),</p> <ul style="list-style-type: none"> - wystarczająca baza agroturystyczna, - istniejąca nowa strona www.narewka.zbagien.pl (co podniesie zainteresowanie naszą gminą). 	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan dróg lokalnych, - brak zainteresowania społeczności miejscowej imprezami/spotkaniami kulturalnymi (mniejsza ilość okazji do spotkań), - brak promocji i zaangażowania Ośrodka na Starym Dworze (gdzie są boiska i korty tenisowe – miejsce spędzania aktywnie czasu) - mało atrakcyjne zagospodarowanie otoczenia Galerii (brak parkingu), - wysokie bezrobocie wśród kobiet, - brak bazy turystyczno-noclegowej w Narewce, - brak oznaczeń informacyjnych dla turystów, - ograniczenia prawne gminy w związku z jej położeniem, - słaba wymiana transgraniczna, - brak przystani dla jachtów i kajaków nad Zbiornikiem wodnym Siemianówka, - słaba baza gastronomiczna.
Szanse	Zagrożenia
<p>roznoszenie ulotek przez młodzież,</p> <ul style="list-style-type: none"> - powołanie klubu wolontariusza, - większa zaangażowanie i rola świetlic wiejskich w integracją pokoleniową, - większe zaangażowanie młodzieży (aktywne uczestniczenie np. w wolontariacie, w kultywowaniu tradycji, warsztatach, tematycznych), - stworzenie połączonego systemu rękodzieła ludowego (np. ulotka lub informacja na stronie internetowej o lokalnej aktywności mieszkańców – z podaniem dni, godzin i miejscowości, w których odbywają się zajęcia), - zachowanie tradycji naszego regionu, - większe pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej, - zorganizowanie cyklicznej imprezy, która będzie wyróżniała i charakteryzowała Narewkę, np. jak Dzień Grzyba w Michałowie, - utrwalenie historii w formie zapisów, - konkursy dotyczące regionalizmu (np. podczas spotkań w świetlicach aby zachęcić do pogłębiania wiedzy i czynnego uczestnictwa), - punkt wsparcia początkujących przedsiębiorców aby zmniejszyć bezrobocie, - oznaczenie punktu informacyjnego dla turystów (gdzie mogą uzyskać informację odnośnie kwater, szlaków i imprez) i większe współdziałanie kwaterodawców z GCI. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak porozumienia pokoleń, (brak wspólnych zainteresowań, duży skok technologiczny), - brak przekazywania tradycji, - mało miejsc do spędzania wolnego czasu przez młodzież.

Z powyższej analizy wynika, iż Gmina Narewka charakteryzuje się bardzo

korzystnym położeniem krajobrazowo-przyrodniczym, wysokim poziomem bezpieczeństwa oraz intensywnym pozyskiwaniem funduszy na działalność rozwojową. Wszystkie te czynniki sprawiają, iż Gmina Narewka jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania, ale niestety głównie dla osób w wieku poprodukcyjnym. Wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet, wąska oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży oraz migracje ludzi młodych i wykształconych do dużych ośrodków miejskich powodują, że w gminie dochodzi do pogłębiającego się procesu starzenia społeczeństwa.

Umiejętne wykorzystanie szans w postaci imprez, warsztatów i utrwalania historii regionalnej w formie zapisów, może skutecznie zniwelować zagrożenia wymienione w powyższej analizie. Tworzenie nowych miejsc spotkań czy klubu wolontariusza dla młodzieży doprowadzi do lepszego porozumienia między pokoleniowego i zwiększy szanse na przekazanie tradycji naszego regionu.

Dzięki przeprowadzonej analizie SWOT zostały wyłonione najważniejsze problemy społeczne z jakimi boryka się Gmina Narewka. Problemy te należą do obszaru integracji społecznej i są to: brak aktywności większości mieszkańców, brak integracji i mobilizacji młodzieży oraz starzejące się społeczeństwo.

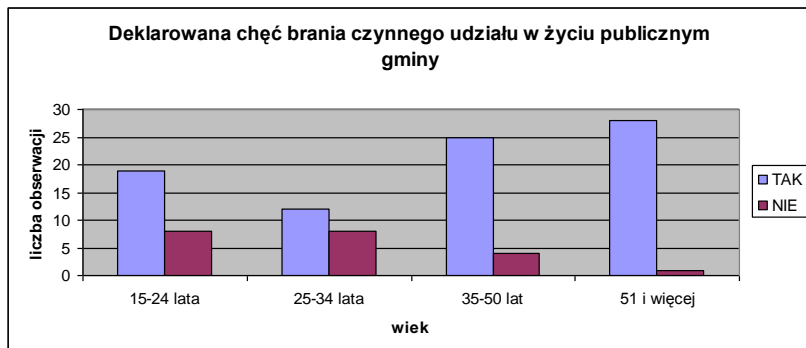
W celu lepszego zdiagnozowania narastających problemów społecznych sporządzono anonimową ankietę. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Narewka, które zrealizowano na potrzeby projektu „Decydujemy Razem”. Wyniki posłużą celom tworzenia i realizacji „Programu Aktywności Lokalnej w Gminie Narewka”. Ankietę rozprowadzono wśród 105 osób w różnych kategoriach wiekowych. Wzór ankiety znajduje się w załączniku nr 1. do niniejszego programu.

Celem ankiety jest zapoznanie się z opiniami obywateli gminy na temat podejmowania decyzji publicznych oraz angażowania się w życie społeczne na szczeblu lokalnym. Wyniki ankiety pozwoliły na zdiagnozowanie istniejącego stanu rzeczy w społeczności lokalnej wyłonienie problemów. Diagnoza pozwoli w dalszej kolejności na osiągnięcie głównego celu, który w założeniu programu będzie realizowany wdrażając odpowiednie zadania dążące do usprawnienia lokalnej aktywności.

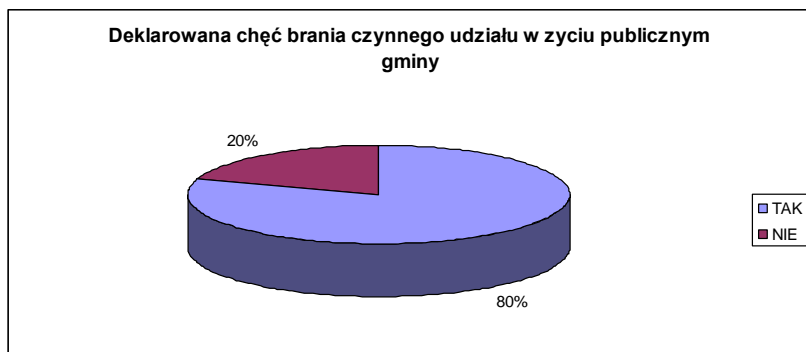
5.1. Wyniki badania ankietowego

1. Czy chciałby/chciałaby Pan/Pani brać czynny udział w życiu publicznym gminy?

WYKRES 1

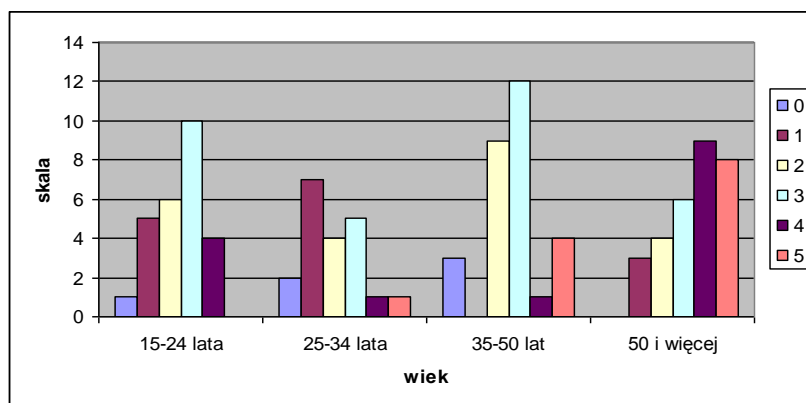
WYKRES 2

80% badanych chciałoby brać czynny udział w życiu publicznym gminy. Największą chęć deklarują osoby z kategorii wiekowych 51 i więcej, 35-50 lat. (wyk. 1 i 2)

2. Jak ocenia Pan/Pani własną aktywność społeczną w skali od 1 do 5?

WYKRES 3

Badani z kategorii wiekowych 15-24 lata oraz 35-50 lat oceniali swoją aktywność społeczną na 3 (10 oraz 12 osób). W grupie wiekowej 35-50 lat na 2 swoją aktywność ocenia 9% z 29 ankietowanych. Grupą wiekową wykazującą najniższą aktywność społeczną jest 25-34 lata- największa liczba wskazań poziomu aktywności to 1 (7 na 20 badanych), na 2 oceniły siebie 4 osoby, na 3 punkty 5 osób. Największy poziom aktywności widoczny jest w najstarszej grupie

wiekowej 50 i więcej. Na 31 osób z tej kategorii 9 ocenia swoją aktywność na 4 zaś 8 badanych wykazuje poziom aktywności na 5. (wyk.3)

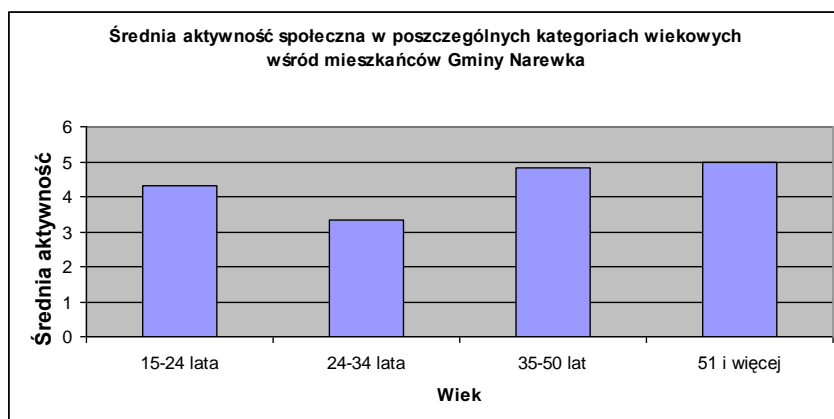
Średnia aktywność społeczna w poszczególnych kategoriach wiekowych

TABELA 1

Skala/Wiek	15-24 lata	25-34 lata	35-50 lat	51 i więcej
0	1	2	3	0
1	5	7	0	3
2	6	4	9	4
3	10	5	12	6
4	4	1	1	9
5	0	1	4	8
Średnia	4,33333	3,33333	4,83333	5

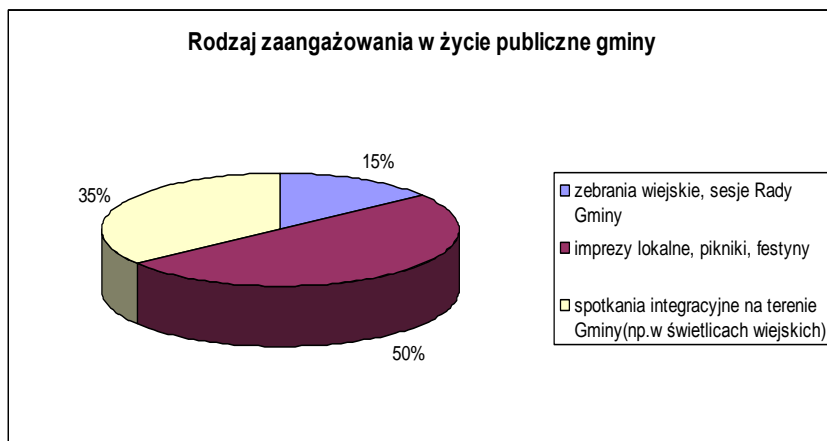
Grupą deklarującą najwyższą aktywność społeczną jest kategoria wiekowa 51 i więcej- średni poziom aktywności wynosi tam 5. Tuż za nią kategoria wiekowa 35-50 lata. Najniższy deklarowany poziom aktywności występuje w grupie wiekowej 25-34 lata. (tab.1; wyk.4)

WYKRES 4

3. Jaki rodzaj zaangażowania w życie publiczne gminy jest przez Pana/Panią przejawiany?

WYKRES 5

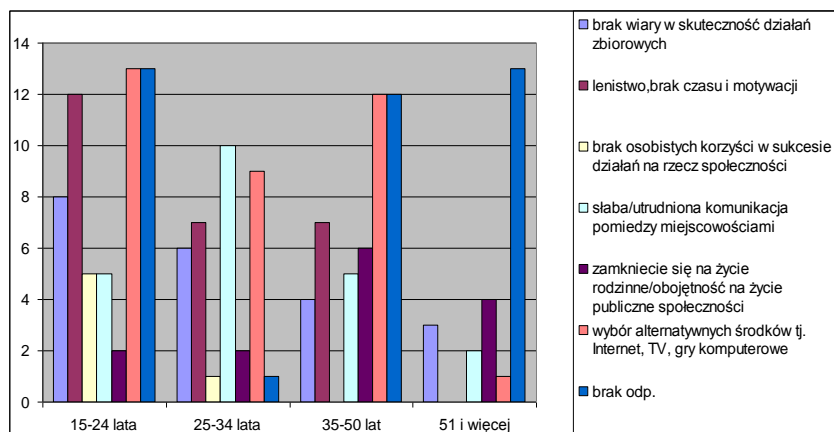

Przebadani mieszkańcy Gminy Narewka za najbardziej preferowany rodzaj zaangażowania w życie publiczne uważają: imprezy lokalne, pikniki, festyny-50% badanych. 35%

ankietowanych uczestniczy w spotkaniach integracyjnych na terenie gminy (np. w świetlicach środowiskowych). Imprezy plenerowe są ważnym elementem integracji społecznej. Uczestnictwo w zebraniach wiejskich i Sesjach Rady Gminy preferuje 15% badanych. (wyk.5)

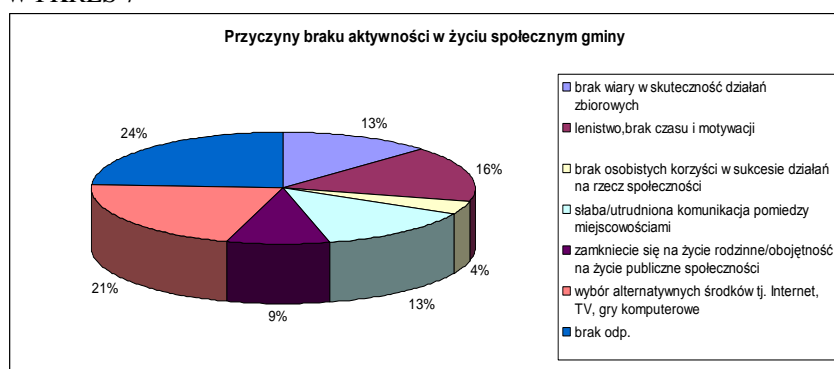
4. Jeżeli Pan/Pani nie bierze aktywnego udziału w życiu społecznym gminy to, dlaczego? (max.3 odpowiedzi)

WYKRES 6

W grupie osób w wieku 15-24 lata najczęstszą przyczyną braku aktywności w życiu publicznym gminy jest lenistwo, brak czasu i motywacji. W przeważającej części osoby te wybierają alternatywne środki tj. Internet, TV, gry komputerowe. Podobnie osoby w wieku 25-34 lata oraz 35-50 lat. Najmniejsza wiara w skuteczność działań zbiorowych występuje w kategorii wiekowej 15-24 lata. Osoby w wieku 35-50 lat preferują spędzanie wolnego czasu w gronie rodzinnym (obojętność na sprawy publiczne). Wynika to z ustabilizowanej sytuacji życiowej. Wśród osób w wieku 25-34 lata przyczyn braku aktywnego udziału w życiu społecznym upatruje się w słabej, utrudnionej komunikacji pomiędzy miejscowościami. Niewielka grupa osób 15-24 lata wykazuje jako przyczynę nieangażowania się w życie społeczne brak korzyści osobistych. W pozostałych kategoriach są one znikome lub w ogóle nie występują. Duża część ankietowanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie, gdyż uważają, że czynnie uczestniczą w życiu społecznym są to osoby powyżej 51 roku życia.

WYKRES 7

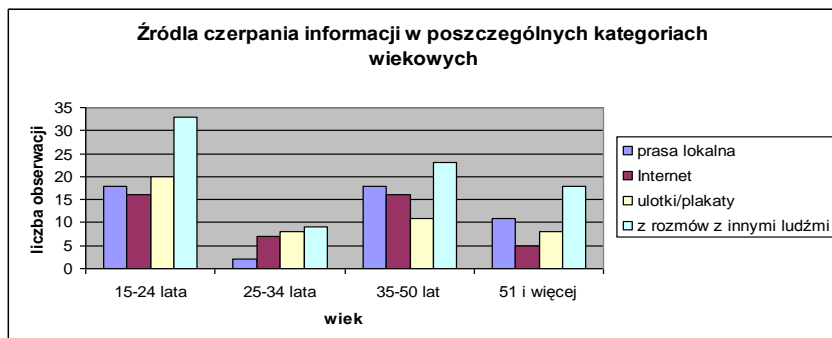

Na pytanie dotyczące przyczyn braku aktywnego udziału w życiu społecznym gminy najczęściej wybieranymi odpowiedziami były: wybór alternatywnych środków tj. Internet, TV, gry komputerowe (21%), lenistwo, brak czasu i motywacji (16%) oraz brak wiary w skuteczność działań zbiorowych (13%). Brak osobistych korzyści w sukcesie działań na rzecz społeczności dla 4% badanych jest powodem braku udzielania się w życiu publicznym gminy.

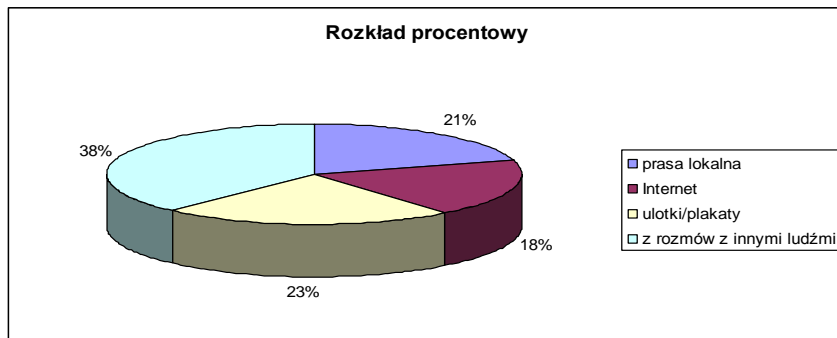
Dla 13% słaba komunikacja pomiędzy miejscowościami stanowi główną barierę utrudniającą możliwość uczestnictwa w życiu gminy. Tylko 9% wycofuje się z angażowania w życie publiczne gminy na rzecz rodziny. 24% ankietowanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi. (wyk. 7)

5. Skąd Pan/Pani czerpie informacje o tym, co dzieje się w gminie?

WYKRES 8

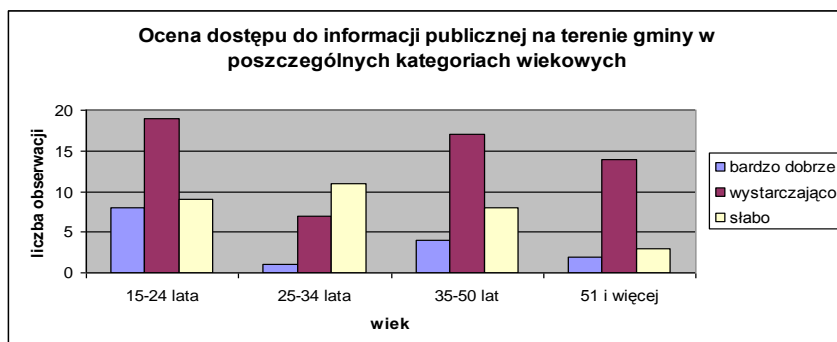
WYKRES 9

Najpowszechniejszym źródłem czerpania informacji o tym, co dzieje się w gminie są nieformalne rozmowy z innymi ludźmi (38%) co się przejawia we wszystkich kategoriach wiekowych. Ulotki/plakaty (23%) stanowią drugie źródło informacji. Prasa lokalna dla 21% badanych stanowi źródło informacji o lokalnej rzeczywistości. Najmniej wskazań otrzymuje Internet- 18% badanych. (wyk. 8 i 9)

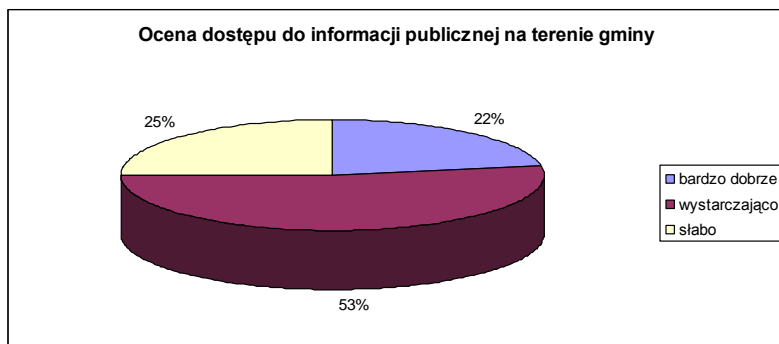
6. Jak ocenia Pan/Pani dostęp do informacji publicznej na terenie gminy?

WYKRES 10

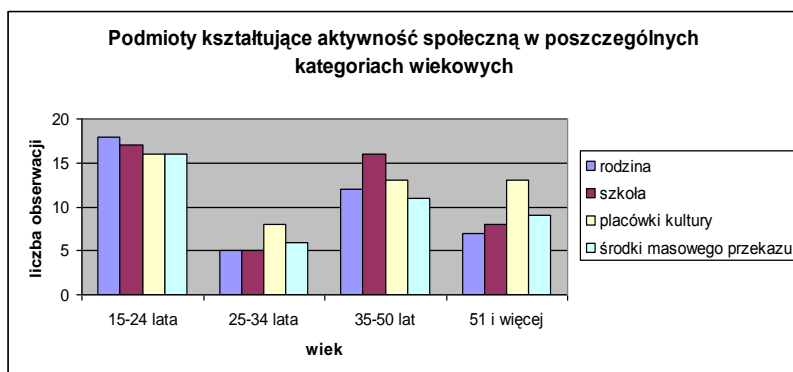
WYKRES 11

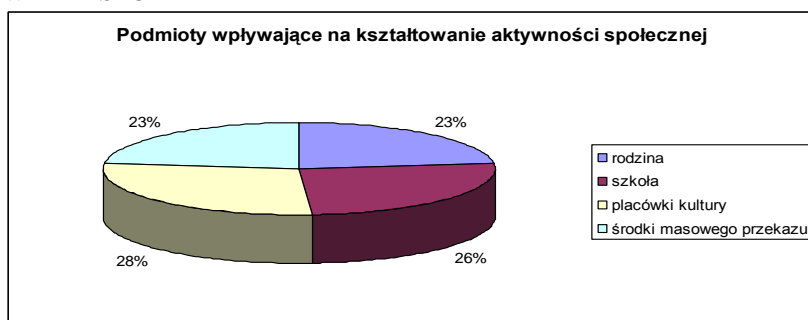
W ocenie 53% respondentów dostęp do informacji publicznej na terenie gminy jest wystarczający. Najwięcej takich wskazań pojawia się w kategoriach wiekowych 15-24 lata, 35-50 lat oraz 51 i więcej. Grupa osób 25-34 lata ocenia dostęp do informacji publicznej słabo- 25%. Tylko 22% postrzega dostęp do informacji publicznej bardzo dobrze. (wyk.10 i 11)

7. Który z podmiotów według Pana/Pani ma wpływ na kształtowanie aktywności społecznej?

WYKRES 12

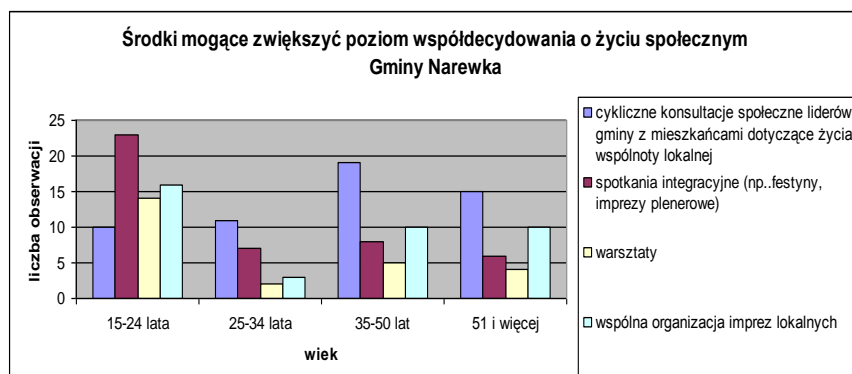
WYKRES 13

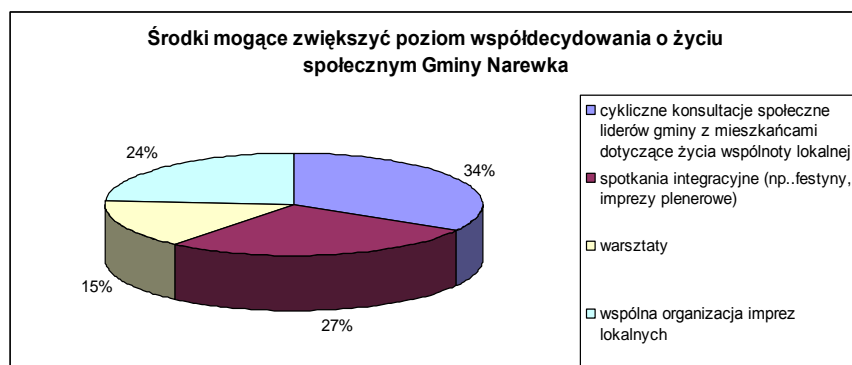
Badani za instytucję wpływającą najbardziej na kształtowanie aktywności społecznej uznają placówki kultury, uważa tak 28% ankietowanych. Dla 26% respondentów szkoła stanowi przekaznik wzorców społecznych. 23% badanych uważa rodzinę za miejsce, z którego wynosi się podstawy wobec udziału w życiu społecznym. Tyle samo sądzi, że bardzo dużą rolę w tym zakresie odgrywają środki masowego przekazu.

8. Jak Pan/Pani sądzi, co pomogłoby zwiększyć poziom współdecydowania o życiu społecznym Gminy Narewka? Jakiego rodzaju działania należałoby podjąć, aby móc tego dokonać?

WYKRES 14

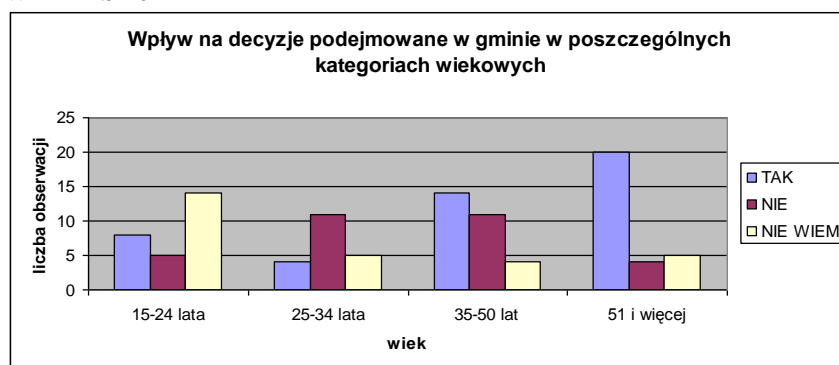
WYKRES 15

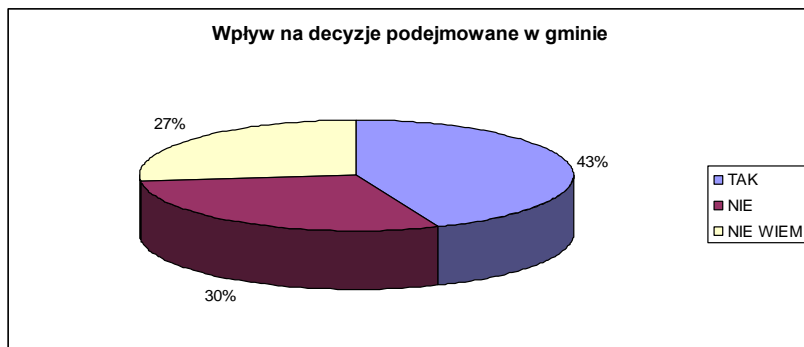
34% respondentów uważa, że przeprowadzanie cyklicznych konsultacji społecznych liderów gminy z mieszkańcami może wpłynąć pozytywnie na stopień współdecydowania. Taką formę współpracy preferują w przeważającej części osoby z przedziału wiekowego 25-51 i więcej. Według 27% ankietowanych udział w spotkaniach integracyjnych (np. festyny, imprezy plenerowe) są głównym środkiem, który mógłby wpłynąć na wzrost poziomu współdecydowania - 24% w grupie wiekowej 15-24 lata. Dla 15% uczestnictwo w warsztatach prowadzonych na terenie gminy są sposobem na zwiększenie poziomu partycypacji społecznej. (wyk. 14 i 15)

9. Czy według Pana/Pani mieszkańcy mają wpływ na decyzje podejmowane w gminie?

WYKRES 16

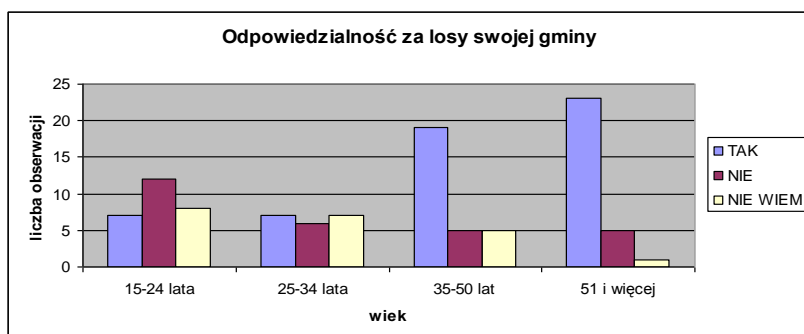
WYKRES 17

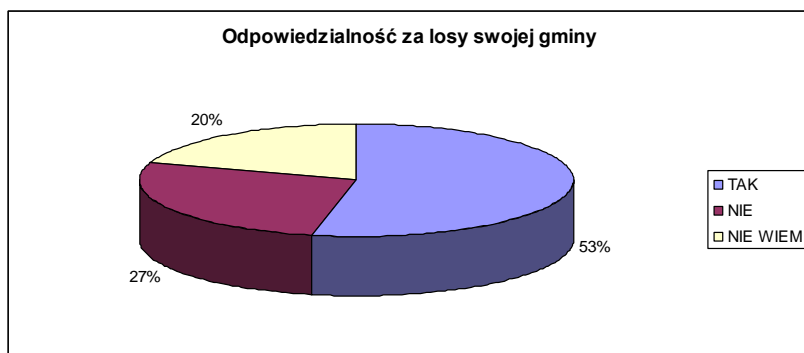
43% respondentów sądzi, że mieszkańcy mają wpływ na decyzje podejmowane w gminie. Najwięcej tego typu odpowiedzi pojawia się w kategoriach wiekowych 35-50 lat oraz 51 i więcej. 30% badanych twierdzi, iż takiego wpływu nie posiadają. Takie zdanie wyrażają najczęściej osoby z grup 25-34 lat oraz 35-50 lat. 27% wyraża brak pewności, co do tego czy zdanie mieszkańców liczy się w podejmowaniu decyzji na szczeblu lokalnym. Najwięcej odpowiedzi „nie wiem” pojawia się w kategorii wiekowej 15-24 lata. (wyk. 16 i 17)

10. Czy czuje się Pan/Pani odpowiedzialny za losy swojej gminy?

WYKRES 18

WYKRES 19

53% ankietowanych czuje się odpowiedzialnych za losy swojej gminy; odczucia takie najbardziej wyrażają osoby z grup wiekowych 35-50 lat oraz 51 i więcej. 27% badanych wykazuje obojętną postawą wobec życia gminy i nie poczuwa się do odpowiedzialności za nią. Największą grupą udzielającą odpowiedzi „nie” jest 15-24 lata. Brak pewności, co do kwestii odpowiedzialności za życie lokalne pojawia się u 20% badanych. (wyk. 18 i 19)

WNIOSKI

Badanie ankietowe wykazało, iż mieszkańcy Gminy Narewka, we wszystkich grupach wiekowych, wyrażają dużą chęć brania czynnego udziału w życiu publicznym. Przedkłada się to na aktywność społeczną. Można zauważyć, że im bardziej dana osoba deklaruje chęć czynnego uczestnictwa w życiu społeczności tym bardziej stara się przejawiać postawy aktywne. Deklaracje przekładają się na aktywność na rzecz życia lokalnego Gminy Narewka.

Zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne jest postrzegane najczęściej poprzez pryzmat uczestnictwa w zdarzeniach o charakterze rozrywkowo-integracyjnym i kulturalnym. Duży wpływ na postrzeganie aktywności mają podmioty użyteczności. Jak pokazują badania wśród społeczności instytucją najbardziej wpływającą na uczestnictwo w życiu społecznym mają placówki kultury. Istotne okazują się także grupy pierwotne- rodzina oraz podstawowa grupa wtórna- szkoła. Instytucje te stanowią przekązniki wzorców i postaw obywatelskich, nabywanych w procesie socjalizacji. Pod ich wpływem wykształca się świadomość społeczna.

Brak czynnego udziału w życiu społecznym najczęściej motywowany jest wyborem alternatywnych środków tj. Internet, TV, lenistwem, brakiem czasu i motywacji oraz zamknięciem się na życie rodzinne/obojętność na życie publiczne społeczności. Wszystkie z wymienionych przyczyn można zamknąć w sferze prywatnej, wszystko to co istnieje poza nią staje się obojętne. Utrudnienie stanowi także słaba lub utrudniona komunikacja pomiędzy miejscowościami.

Wyniki ankiety potwierdzają specyfikę komunikacji społecznej w małych społecznościach lokalnych. Najbardziej zaufanym, rzetelnym kanałem pozyskiwania informacji o życiu lokalnym są bezpośrednie rozmowy między ludźmi - zjawisko „poczty pantoflowej”. Formalne źródła (tj. prasa lokalna, ulotki/plakaty) cieszą się mniejszym powodzeniem. Można dostrzec na tym tle problem subiektywności i obiektywności informacji publicznej. Nieformalne źródła komunikacji pozwalają na uzyskanie zadowalającej ilości wiadomości, pozostałe natomiast stanowią mogą ich uzupełnienie.

Z wyników badań można wysnuć wniosek, iż istnieje potrzeba wyłonienia i działania liderów lokalnych. Funkcja ta miałaby za zadanie budowania i wzmacniania mechanizmów partycypacji społecznej na szczeblu lokalnym poprzez liczne spotkania z mieszkańcami.

Spośród wszystkich ankietowanych wyróżniły się osoby, które czują, że mają duży wpływ na decyzje podejmowane w gminie, bardziej poczuwają się do odpowiedzialności za jej losy i w większym stopniu angażują się aktywnie w życie lokalne są to osoby w kategoriach wiekowych 35-50 lat oraz 51 i więcej.

Z badań wynikało, iż u osób powyżej 35 roku życia świadomość społeczna i możliwość podejmowania aktywnych działań na szczeblu lokalnym wzrasta.

Kategoria wiekowa 25-35 lat jest grupą najbardziej sceptycznie nastawioną do udziału w życiu lokalnym. Zauważalna jest bierna postawa do życia publicznego oraz obojętność. Możliwą przyczyną takiego stanu rzeczy może być niedostrzeganie perspektyw, szans rozwoju i brak poczucia wpływu

Z wyników ankiety można wysnuć hipotezę, iż im starsza osoba tym większe poczucie wpływu na to, co dzieje się w gminie.

6. Analiza i ocena problemów niezbędnych do uzyskania założonych celów

W ramach obszaru integracji społecznej głównymi problemami społeczności lokalnej są: starzenie się społeczeństwa, brak integracji i mobilizacji społecznej oraz brak aktywności większości mieszkańców. Zarówno przyczyny jak i skutki owych problemów są różne, dlatego na drugich warsztatach w ramach programu "Decydujmy razem" sporządzono uproszczony schemat każdego z nich w postaci "drzewa problemów", które przedstawiono poniżej. Schematy te szczegółowo obrazują przyczyny poszczególnych zagadnień oraz skutki, jakie za sobą pociągają.

PROBLEM STARZEJĄCE SIĘ SPOŁECZEŃSTWO

PRZYCZYNY:

- migracja młodzieży,
- migracja osób wykształconych do miast(wiek produkcyjny),
- brak aktywnych finansowo miejsc pracy zgodnych z wykształceniem młodych ludzi,
- napływ ludności (miejscowej, napływowej) w wieku poprodukcyjnym,
- niewłaściwa polityka ochrony puszczy przyczyniająca się do utraty tradycyjnych źródeł utrzymania,
- mało atrakcyjne miejsca pracy (osłona socjalna),
- niski przyrost naturalny.

SKUTKI:

- niski przyrost naturalny,
- wyludnianie się,
- utrata tradycyjnego charakteru wsi.

PROBLEM BRAK INTEGRACJI I MOBILIZACJI MŁODZIEŻY

PRZYCZYNY:

- przekonanie o braku perspektyw dla młodzieży,
- brak chęci „do czegokolwiek”,
- duże rozproszenie (duże odległości między miejscowościami, brak komunikacji),
- brak lidera (koordynatora różnych form aktywności, zainteresowań),
- materializm,
- „zamknięcie” na społeczność,
- wychowanie – bierna postawa wyniesiona z domu

SKUTKI:

- pojawianie się nałogów (patologie) ,
- migracja,
- zacofanie kulturalne (brak chęci do podejmowania inicjatyw alternatywnych do istniejących: film, muzyka, teatr.

PROBLEM BRAK AKTYWNOŚCI WIĘKSZOŚCI MIESZKAŃCÓW

PRZYCZYNY:

- środki zastępcze integracji (TV, Internet),
- brak własnego interesu (korzyści),
- mała odwaga cywilna,
- brak wiary w siebie i w przedsięwzięcie,
- niedostateczna wiedza,
- obojętność społeczna,
- brak liderów,
- zamknięcie się w sobie i strach przed plotkami,
- brak zaangażowania duchowieństwa,
- lenistwo.

SKUTKI:

- zrzucenie odpowiedzialności na innych mieszkańców,
- stagnacja społeczeństwa,
- niewykorzystywanie możliwości stworzonych przez urząd gminy, stowarzyszenie itp.,
- ubożenie społeczeństwa (materialne i duchowe),
- „zacofanie” społeczeństwa (kultura).

Problemy braku aktywności większości mieszkańców i braku integracji i mobilizacji młodzieży są do siebie zbliżone. Przyczyną obu problemów jest głównie: zniechęcenie, zamknięcie na społeczność, lenistwo, wybór alternatywnych środków spędzania wolnego czasu oraz brak liderów. Ponadto problem związany z postawą młodych ludzi wynika często ze wzorców wyniesionych z domu, tak więc dopóki nie zmieni się nastawienia dorosłych aktywizacja młodzieży będzie utrudniona.

Skutkiem wymienionych problemów społecznych będzie głównie zacofanie kulturalne. Ponadto brak aktywności większości mieszkańców spowoduje niewykorzystanie szans i możliwości stworzonych przez urząd gminy czy stowarzyszenia. Co z kolei doprowadzi do zubożenia społeczności lokalnej zarówno pod względem finansowym, jak i duchowym.

Problem starzejącego się społeczeństwa wynika głównie z niskiego przyrostu naturalnego, migracji ludzi młodych oraz brak podaży atrakcyjnych miejsc pracy, zgodnych z wykształceniem młodych ludzi. Problem ten z czasem pociągnie za sobą skutki w postaci wyludniania się gminy oraz utraty tradycyjnego charakteru wsi podlaskiej z jaką mamy coraz rzadziej do czynienia. Gmina Narewka jest bardzo atrakcyjnym miejscem do zamieszkania dla osób w wieku poprodukcyjnym, stąd napływ takich osób. Niestety brak jest tu wystarczającej ilości pracodawców, bądź pracodawców z odpowiednich branż dla zapewnienia ludziom młodym i wykształconym miejsc pracy.

7. Cel główny, cele szczegółowe programu w odniesieniu do innych dokumentów lokalnych, regionalnych i krajowych

Poczucie wspólnoty i przynależności do danej społeczności jest czynnikiem motywującym do angażowania się społecznie. O integracji społecznej można mówić dopiero w momencie mobilizowania się społeczności, a wspólna praca przekłada się na rzeczywiste korzyści dla wszystkich mieszkańców. Jednakże jak w większości regionów naszego kraju aktywność społeczna w Gminie Narewka ogranicza się do kilku jednostek chcących aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i wpływać na jego rozwój.

W toku prac gminnego zespołu pracującego nad planem polityki publicznej wyłonione zostały trzy cele szczegółowe, dzięki którym możliwe będzie większe zaangażowanie społeczności lokalnej przy współdecydowaniu o dalszym rozwoju społeczno – gospodarczym gminy. Wyniknęły one z uszczegółowienia problemów nękających społeczność lokalną. Brak perspektyw na ciekawą i dobrze płatną pracę, brak wiary we własne możliwości, niechęć do podejmowania ryzyka dotyczącego samo zatrudnienia oraz prowadzenia własnej firmy zmusza młode i wykształcone osoby do migracji. W skrajnych przypadkach prowadzi do zubożnienia na swoją przyszłość, braku aktywności, a nierzadko do patologii.

Z drugiej zaś strony bierna postawa tych osób przyczynia się do zastoju społeczno – gospodarczego gminy, a tym samym źle rokuje na przyszłość. Nie od dziś przecież wiadomo, że to nowe pokolenia będą kształtowały świat, w którym przyjdzie nam żyć. Stąd też wyniknęła potrzeba określenia dalszych działań mających na celu pobudzenie aktywności społecznej w szczególności ludzi młodych.

W ramach kilku spotkań wypracowano następujące cele szczegółowe:

- wsparcie w pozyskiwaniu funduszy na własną działalność gospodarczą, w tym także ułatwienie dostępu do informacji o takich środkach oraz o formach aktywności gospodarczej,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych do tworzenia nowych miejsc pracy, w tym także surowców naturalnych i odnawialnych,
- pozyskiwanie liderów społecznych oraz wykorzystanie potencjału ludzi wykształconych,
- poznanie oczekiwań młodzieży oraz rozbudzenie w nich wiary we własne siły,
- akceptacja i wspieranie nowych pomysłów na aktywność społeczną oraz inicjatyw,
- wsparcie polityki prorodzinnej poprzez umożliwienie powrotu do pracy młodych matek (zapewnienie opieki nad dzieckiem),
- rozwój sieci szerokopasmowego Internetu,
- kształtowanie pozytywnych postaw oraz wsparcie działań profilaktycznych,
- organizacja imprez kulturalnych

Analiza powyższych celów doprowadziła do określenia celów głównych. Są to :

1. aktywizacja społeczeństwa;
2. integracja i mobilizacja młodzieży;
3. odmłodzenie społeczeństwa

Doprecyzowując można by stwierdzić, że celem głównym, jaki chcemy osiągnąć jest:

Aktywizacja społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, poprzez integrację i mobilizację do podejmowania działań na rzecz rozwoju Gminy Narewka oraz wspólnego dobra wszystkich jej mieszkańców .

Takie sprecyzowanie naszego celu ma swoje odzwierciedlenie w Konstytucji RP, która już w Rozdziale I stanowi, że: „*Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.(...) Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio...*” Oczywiście powyższe zdania odnoszą się do całego Państwa Polskiego, ale także, i chyba przede wszystkim, do naszych „małych ojczyzn”, gdzie nawet działalność społeczna jednej osoby może mieć wpływ na większość jej mieszkańców. Stąd też ogromna rola i odpowiedzialność liderów społecznych.

Także ustawa o samorządzie gminnym określa gminę, jako wszystkich jej mieszkańców oraz określone terytorium, na którym podejmują oni działania na rzecz jej

rozwoju, czy to przez swoich przedstawicieli, czy też bezpośrednio. Ukierunkowanie tych działań zostało określone w Strategii Rozwoju Gminy oraz w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Narewka.

Osiągnięcie powyższego celu nie będzie łatwe, jednak przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, ich wiary we własne możliwości, a tym samym podniesienie własnej wartości, rozbudzi ich aktywność, co z kolei przyczyni się do rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

8. Harmonogram przewidzianych zadań do realizacji programu z podziałem na poszczególne kategorie wydatków oraz źródła finansowania

Dokładne sprecyzowanie celu, do jakiego dążymy wymusiło określenie zadań, dzięki którym możliwe będzie jego osiągnięcie, te zaś wynikają z zasobów, jakie posiada gmina i które są niezbędne do ich realizacji. Aby mogłyby być one zrealizowane należy zaplanować ich wykonawców, koszty, jakie należy ponieść, źródła finansowania oraz czas, w jakim miały być one realizowane.

Tabela 3. Zestawienie zadań do realizowania w czasie trwania programu

Lp .	Zadania	Realizatorzy	Budżet w zł	Źródła finansowania	Czas realizacji zadania
I. Odmłodzenie społeczeństwa					
1.	promocja istniejących wolnych miejsc pracy - w tym: utworzenie bazy surowców odnawialnych oraz ziół i runa leśnego	Urząd Gminy, ODR Hajnówka, RUNO Hajnówka, firmy z terenu gminy	150 tys.	środki UE, budżet gminy, budżet firm	działanie ciągłe
2.	promocja terenów pod zabudowę mieszkaniową	prasa, radio TV	25 tys./rocznie	budżet gminy	działanie ciągłe
3.	rozbudowa bazy turystycznej i usługowej	prywatni przedsiębiorcy	30 mln	środki UE, budżet firm	działanie ciągłe
4.	utworzenie spółdzielni rękodzieła regionalnego	GOK Narewka	5 tys./rocznie	budżet gminy	działanie ciągłe
5.	stworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Urząd Gminy	2,5 mln	budżet gminy, środki UE	2013
6.	stypendia promocyjne	prywatni przedsiębiorcy	10 tys./miesięcznie/ dla 10 osób	budżety firm	praca ciągła
7.	opieka nad małym dzieckiem	prywatna osoba,	700 zł /opiekunka/ miesięcznie	budżet państwa, rodzice	praca ciągła
8.	rozbudowa sieci Internet	urząd gminy, prywatne firmy	2,5 mln	środki UE, budżet gminy, firmy	2012
II. Integracja i mobilizacja młodzieży					
9.	doradztwo zawodowe w szkole (targi pracy, spotkania	Zespół Szkół, firmy prywatne	3,5 tys. rocznie	budżet gminy, środki UE	cały okres trwania

	z „dobrymi” wzorcami, serwis internetowy o funduszach na działalność gospodarczą				projektu
10.	uaktywnienie wolontariuszy (szkolny klub wolontariatu)	Zespół Szkół, Świetlica Socjoterapeutyczna	-	-	cały okres trwania projektu
11.	utworzenie zespołu artystycznego (wokaln – tanecznego)	GOK Narewka	60 tys.+ rocznie wynagrodzenie instruktora	budżet państwa, środki UE, prywatni sponsorzy	od I 2012 działanie ciągłe
12.	założenie stowarzyszenia młodzieży	osoby prywatne	1.000 rocznie	składki członkowskie	od I 2012 działanie ciągłe
III. Aktywizacja mieszkańców					
13.	kampania promocyjna gminy (foldery, ulotki, plakaty, informacja prasowa)	urząd gminy, GCI, wolontariat	10.000 rocznie	środki unijne, budżet gminy,	działanie ciągłe
14.	wprowadzenie stałej rubryki w lokalnej gazecie „Nad Narewką” dla młodzieży oraz o zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, stowarzyszeń i kwater agroturystycznych	GCI, osoby prywatne	500 miesięcznie	budżet gminy	działanie ciągłe
15.	poszerzenie działalności GCI o kompleksową informację turystyczną	GCI	1000 przeszkolenie pracownika	budżet gminy	od III 2012
16.	organizacja corocznej masowej imprezy	GOK Narewka, urząd gminy, GCI	50.000	budżet gminy, środki UE, budż. państwa	działanie cykliczne
17.	aktywizacja sołtysów	urząd gminy	1000 przeszkolenie	budżet gminy	działanie ciągłe
18.	reaktywacja Kół Gospodyń Wiejskich	sołectwo	w ramach działalności sołtysa	budżet gminy, składki członkowskie	działanie ciągłe
19.	utworzenie wioski tematycznej (lewkowo, ceramika)	Mieszkańcy wsi, Świetlica Wiejska w Lewkowie Starym	w ramach działalności Świetlicy 500 miesięcznie	budżet gminy	działanie ciągłe
20.	organizacja Dni Narewki (materiały promocyjne, prelekcje, warsztaty rękodzieła ludowego,	Urząd Gminy, GOK, Galeria im. Tamary Sołoniewicz	100.000	środki UE, budżet państwa i gminy	działanie cykliczne
21.	imprezy parafialne	księża, parafianie	-	środki własne parafii	Działanie cykliczne

Z powyższego zestawienia wynika, że do realizacji zamierzonych działań należy zaangażować wszystkie instytucje z terenu gminy oraz większość jej mieszkańców. Nie jest

to proste działanie i dlatego musi być one prowadzone i nadzorowane przez lidera wiodącego: osobę bądź instytucję, która by nadzorowała i koordynowała zamierzone zadania. Duża rola w tym urzędzie gminy, gdyż większość środków finansowych będzie pochodzić właśnie z jej budżetu. Jednakże zrzucanie całej odpowiedzialności na gminę może rodzić przekonanie, że po pierwsze: nic nowego nie powstanie, po drugie: do realizacji zadań nie zostaną dopuszczone osoby z poza urzędu.

W celu realizacji zamierzonych działań wymagane jest pozyskiwanie środków finansowych z zewnątrz, gdyż sam budżet gminy, bądź prywatni przedsiębiorcy nie są w stanie wyłożyć takiej kwoty. Duże pole do popisu dają tu fundusze Unii Europejskiej oraz fundusze z budżetu państwa. Jednak w celu ich pozyskania wymagana jest fachowa wiedza na temat. pisania i realizacji projektów. Jest to zadanie interesujące, absorbujące i dające dużą satysfakcję, ale wymagające poświęcenia i dużej ilości czasu. Dlatego też doskonale mogą się w nim sprawdzić ludzie młodzi, wykształceni, nie mogący znaleźć pracy, którzy poprzez realizację projektów nabędą nowych umiejętności i zwiększą poczucie własnej wartości.

Zakładany czas realizacji zadań jest w przeważającej części planowany, jako zadanie stałe i powtarzające się cykliczne, gdyż ograniczenie je do jakiegoś konkretnego okresu (miesiąca czy roku) mija się z celem zaangażowania społeczności lokalnej w współdecydowanie o przyszłości i rozwoju całej gminy. Zadania tak też były planowane, by mogły trwać także po zakończeniu realizacji projektu, gdyż tylko wówczas większa liczba mieszkańców z różnych grup wiekowych będzie w nie zaangażowana.

9. Monitoring i wskaźniki monitorowania

W celu osiągnięcia zamierzonych efektów projektu niezbędna jest stała i systematyczna kontrola bieżącej pracy związanej z wdrażaniem opracowanych zagadnień. System monitorowania pozwoli na śledzenie postępów w realizacji zadań oraz ocenę ich jakości i prawidłowości wykonania. Monitoring jest zajęciem prowadzonym na bieżąco przez realizatorów projektu. Jego cel to jakościowe i ilościowe określenie zakresu zmian przewidzianych w założeniach programu.

Monitorowanie projektu ma być przeprowadzane raz do roku przez wyznaczoną do tego osobę. Zadanie to zostało przydzielone koordynatorowi lokalnemu. Do jego obowiązków będzie należało sporządzenie sprawozdań zawierających dane dotyczące poziomu realizowanych przedsięwzięć w danym zakresie czasowym. Pozwoli to na wskazanie kierunku działania- czy jest on zgodny z przewidzianymi zamierzeniami projektu oraz na wykazaniu ewentualnych błędów i wprowadzenia tym samym niezbędnych zadań korygujących.

Zgromadzone informacje w formie sprawozdań będą podawane do publicznej wiadomości za pośrednictwem następujących instrumentów:

- przedstawianie sprawozdań z bieżącej pracy w ramach projektu na sesjach Rady Gminy,
- informacje w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP),
- informacja w gazecie lokalnej („Nad Narewką”),
- informacja na stronie internetowej Gminy Narewka (www.narewka.pl),
- przedstawianie sprawozdań z bieżącej realizacji projektu na zebraniach sołeckich.

Podstawą monitorowania realizacji Programu Aktywności Lokalnej są wskaźniki monitorowania, które przyjęto dla określonego w nim celu wiodącego.

Cel: Aktywizacja społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży poprzez integrację i mobilizację do podejmowania działań na rzecz rozwoju Gminy Narewka oraz wspólnego dobra wszystkich jej mieszkańców.

Tabela 4 Wskaźniki monitorowania wdrażania Programu Aktywności Lokalnej na terenie Gminy Narewka.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka pomiaru
1.	Stowarzyszenia- istniejące + nowe	Liczby bezwzględne
2.	Koła gospodyń wiejskich	Liczby bezwzględne
3.	Doradztwo zawodowe	Liczba godzin
4.	Imprezy/spotkania lokalne	Liczby bezwzględne
5.	Uczestnicy imprez	Liczby bezwzględne
6.	Nowe miejsca pracy	Liczby bezwzględne
7.	Nowe firmy i spółdzielnie (w tym samozatrudnienie)	Liczby bezwzględne
8.	Osoby przeszkolone	Liczby bezwzględne
9.	Mieszkańcy gminy	Liczby bezwzględne
10.	Wzrostu liczby turystów	%
11.	Wzrostu liczby kwater i usług turystycznych	%
12.	Nowe mieszkania i budownictwo letniskowe	Liczby bezwzględne
13.	Opiekunki do dzieci	Liczby bezwzględne
14.	Dzieci objęte opieką	Liczby bezwzględne
15.	Przyznane stypendia	Liczby bezwzględne
16.	Nowe podłączenia internetowe	Liczby bezwzględne
17.	Rozdane ulotki o gminie	Liczby bezwzględne
18.	Nowe osoby udzielające się przy tworzeniu gazetki lokalnej	Liczby bezwzględne
19.	Nowe usługi w Gminnym Centrum Informacji	Liczby bezwzględne
20.	Wioski tematyczne	Liczby bezwzględne
21.	Wolontariusze	Liczby bezwzględne
22.	Nowe zespoły artystyczne	Liczby bezwzględne
23.	Bank informacji	Liczby bezwzględne

Po upływie okresu wyznaczonego na realizację programu zostanie dokonane podsumowanie i ocena efektywności Programu Aktywności Lokalnej Gminy Narewka. Cała praca związana z wdrażaniem projektu będzie ujęta w raporcie końcowym opracowanym przez jego realizatorów.